

سیمای جغرافیایی
انتخابات پارلمانی استان همدان
اثر: دکتر زهرا پیشگاهی فرد
استادیار دانشکده ادبیات دانشگاه تهران
(از ص ۵۴۵ تا ۵۵۸)

چکیده:

میزان مشارکت مردم در انتخابات پارلمانی از حوزه‌ای به حوزه دیگر و در هر حوزه از دوره‌ای به دوره دیگر چشم انداز جغرافیایی ویژه‌ای را به وجود آورده که مطالعه علل و عوامل آن را آشکار می‌سازد.

رفتار انتخاباتی مردم چه در میزان مشارکت و چه در نوع انتخاب افراد با توجه به نقش آفرینی دو گروه عمده سیاسی در کشور موضوع دیگر قابل مطالعه است. گرایش نمایندگان مردم به کمیسیونهای تخصصی مجلس و تأثیر عضویت در هر کمیسیون در عملکرد نماینده و جذب اعتبارات به آن حوزه نیز مؤلفه‌ای دیگر در فرایند شکل‌گیری انتخابات آتی است. هر سه شاخص فوق در مورد استان همدان در این مقاله در ساختاری جغرافیایی مورد مطالعه قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: رفتار انتخاباتی، کمیسیونهای تخصصی مجلس، روند مشارکت، حوزه‌های انتخابیه، وابستگی‌های جناحی.

مقدمه:

مشارکت مردم استان همدان مانند سایر نقاط ایران در انتخابات پارلمانی از سال ۱۲۸۵ برای انتخابات مجلس شورای ملی آغاز شد. در آن روزها ولایت همدان به دو حوزه «نهاوند - تویسرکان - دولت آباد» و «ملایر - همدان» تقسیم می‌شد و هر حوزه دارای یک نماینده بود. دوره دوم نیز ولایت همدان ۲ نماینده داشت و در دوره سوم یعنی سال ۱۲۹۳ هر حوزه دارای دو نماینده و در مجموع این ولایت ۴ نماینده را روانه مجلس می‌ساخت. به جز دوره چهارم که این ولایت دارای ۵ نماینده شد، تا دوره هفدهم همدان همان چهار نماینده را برای خود حفظ کرد. اما از آن به بعد تا دوره بیست و چهارم که آخرین مجلس شورای ملی در سال ۱۳۵۴ بود دائماً مرزهای حوزه‌های انتخابیه این استانها دچار تغییر و تحول می‌شد و به تبع آن تعداد نمایندگان نیز کاهش و افزایش می‌یافت.^۱ گویا به دلایل سیاسی روشهای جری ماندربینگ به نوعی در مرزهای حوزه‌های این استان اعمال می‌گشت.^(۱)

از ۱۳۵۸ که اولین انتخابات آزاد و مردمی در نظام جمهوری اسلامی ایران برگزار شد تا پنجمین دوره در سال ۱۳۷۴، این استان شامل ۷ حوزه انتخابیه و ۹ نماینده بود. ۵، ۷، ۹، ۱۳، ۱۶.

بررسی حضور مردم در انتخابات پارلمانی نظام جمهوری اسلامی، تأثیر نحوه توزیع نمایندگان استان در کمیسیونهای تخصصی مجلس بر پیشبرد امور استان و تمایلات سیاسی مردم آن استان به گرایشهای سیاسی موجود در ایران موضوعات مورد بحث مقاله حاضر است.

چشم انداز مشارکت مردم

میزان مشارکت مردم در حوزه‌های مختلف استان همدان متفاوت و هر حوزه

۱- جری ماندربینگ بحث مفصلی در موضوع جغرافیای انتخابات است که براساس آن به نفع حزب غالب مرزهای حوزه‌های انتخابیه تغییر می‌کند. جری ماندربینگ برای اولین بار در امریکا مطرح شد.

نسبت به حوزه دیگر از ویژگیهای خاص خود برخوردار است. ریشه یابی علل تغییر در میزان مشارکت مردم هر حوزه از دوره‌ای به دوره دیگر موضوعی جامعه شناسانه است. و تصویر جلوه‌های این تغییر، موضوع جغرافیدانان سیاسی است. اما آنچه در نگاه اول به میزان درصد رای دهندگان از واجدین شرایط هر یک از حوزه‌ها ادراک می‌شود این است که مشارکت مردم در هر یک از حوزه‌های این استان روندی خاص را طی نموده است.

تویسرکان تنها حوزه‌ای است که از دوره اول به دوره پنجم به تدریج بر میزان مشارکت مردم افزوده شده و از ۵۲ درصد رای دهنده از واجدین شرایط در دوره اول به ۹۲ درصد در دوره پنجم رسیده است.

در سایر حوزه‌ها هر کدام به نوعی در یک یا دو دوره میزان شرکت کننده نسبت به واجدین شرایط در مقایسه با دوره قبل کاهش یافته است.

حوزه اسدآباد که از دوره اول تا دوره سوم به تدریج رشد در میزان مشارکت را داشت و از ۴۷ درصد رای دهنده نسبت به واجدین شرایط در دوره اول به ۸۴ درصد در دوره سوم رسیده بود، در دوره چهارم به ۸۱ درصد رسیده و یک افت ۳ درصدی را نشان داد، اما در دوره پنجم با ۸۷ درصد رای دهنده از واجدین شرایط به جبران دوره قبل پرداخت. حوزه بهار و کبودرآهنگ از دوره اول به سوم کاهش شرکت کننده را نشان می‌دهد. شرکت ۷۸ درصدی از واجدین شرایط در دوره اول به ۵۸ درصد در دوره سوم رسید. گرچه از دوره چهارم به بعد دوباره افزایش شرکت کننده نسبت به واجدین شرایط در این حوزه مشاهده می‌شود ولی حتی دوره پنجم نیز که اکثر حوزه‌های کشور بالاترین میزان مشارکت را داشتند این حوزه نتوانست میزان مشارکت خود را به دوره اول برساند.

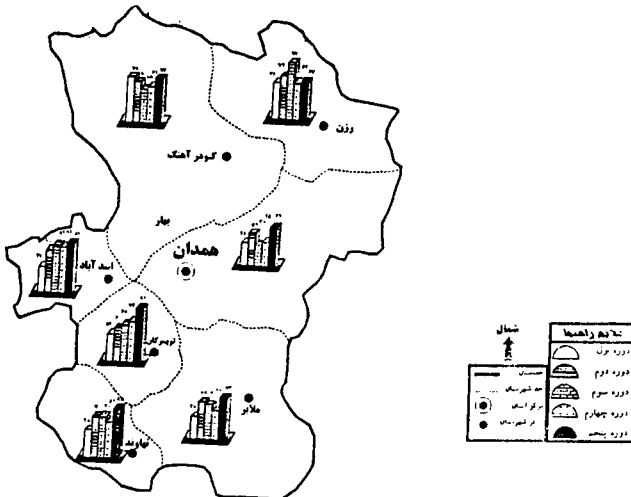
بیشترین میزان نوسان در مشارکت در حوزه ملایر مشاهده می‌شود که در دوره اول ۳۸ درصد از واجدین شرایط به صندوق، رای ریختند. این رقم در دوره دوم به ۶۴ درصد افزایش یافت، لیکن دوباره در دوره سوم با ۴ درصد کاهش به ۶۰ درصد

رسید و بازهم در دوره چهارم کاهش یافته و به ۴۹ درصد رسید. دوره پنجم دوره بالاترین میزان مشارکت بود که در آن ۷۳ درصد واجدین شرایط برای انتخابات نمایندگان خود به صندوق رای ریختند. شهرستان نهاوند رشد متناسبی را از دوره اول تا پنجم طی نمود و تنها در دوره چهارم با ۷ درصد کاهش نسبت به دوره سوم روبروگشت که در دوره پنجم با حضور ۸۳ درصد رای دهنده حجم بالای مشارکت خود را در انتخابات نشان داد. همدان مانند هر مرکز استان دیگر در کشور نسبت به شهرستانهای دیگر استان کمترین میزان مشارکت را دارد. در دوره سوم در این شهرستان کمترین میزان مشارکت را با ۳۸ درصد شرکت کننده از واجدین شرایط شاهدیم که این رقم کمتر از میزان ۴۲ درصدی دوره اول نیز هست. بالاترین میزان مشارکت این شهرستان در پنجمین دوره انتخابات با ۶۹ درصد شرکت کننده از واجدین شرایط است.

در مجموع به جز حوزه نهاوند که از شیب ملایم و روبه افزایشی در روند مشارکت مردم در انتخابات پارلمانی برخوردار است، در سایر حوزه‌ها کاهش و افزایش طی ۵ دوره مشاهده می‌شود که بیشترین نوسان را حوزه ملایر داشته است.^۲

نگاره ۱- دامنه تغییر درصد آراء طی پنج دوره

انتخابات مجلس شورای اسلامی در حوزه‌های انتخابیه استان همدان

عضویت نمایندگان استان همدان در کمیسیونهای تخصصی مجلس و تأثیر آن در توسعه استان

کمیسیونهای تخصصی مجلس به لحاظ نوع عملکردشان به ۴ دسته تقسیم می‌شود:

کمیسیونهای حقوقی: به آن دسته از کمیسیونهایی گفته می‌شود که در آنها موضوعات قضایی و حقوقی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد و عمدتاً جنبه کلان دارد. مثل کمیسیون قضایی یا کمیسیون اصل ۸۸ و ۹۰ مجلس. در این نوع کمیسیونها کمتر موضوعات محلی و ناحیه‌ای مورد بحث قرار می‌گیرد و عمدتاً طرح‌ها و لوایحی در دستور کار است که حاصل آن وضع قوانین فراگیر باشد.

کمیسیونهای اقتصادی: به آن دسته از کمیسیونهای تخصصی مجلس اطلاق می‌شود که در آنها امور اقتصادی و مالی کشور مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. در این نوع کمیسیونها عمده دستور کار بر روی لوایح است و تنها طرحهایی قابل ارائه است که درآمدی یا درآمندی - هزینه‌ای باشد که معمولاً اینگونه طرح‌ها کمتر از طرف نمایندگان مردم مدنظر است. از ویژگی دیگر این کمیسیونها کلان‌نگری است و کمتر طرح و لایحه‌ای مربوط به یک یا چند منطقه جغرافیایی مورد توجه است. از جمله این کمیسیونها می‌توان به کمیسیون بودجه یا کمیسیون اقتصاد و دارایی اشاره نمود.

کمیسیونهای فرهنگی آموزشی: آن دسته از کمیسیونهای مجلس است که مسائل مربوط به امور فرهنگی و یا امور آموزشی کشور در آنها مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. برای مثال کمیسیون ارشاد اسلامی یا کمیسیون فرهنگ و آموزش عالی در این دسته از کمیسیونها قرار می‌گیرند.

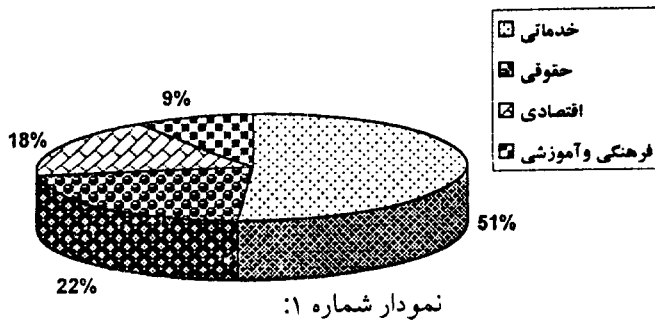
کمیسیونهای خدماتی: به کمیسیونهایی گفته می‌شود که در آنها طرح‌ها و لوایح مربوط به امور خرد و کلانی مطرح می‌شود که در راستای بهبود بخشیدن به شرایط

فعلی در سطح فراملی، ملی و یا در سطوح محلی است. از سیاستگذاری در روابط خارجی تا سیاستگذاری در امور سازندگی یک استان. کمیسیونهای کشاورزی، نیرو و سیاست خارجی از جمله کمیسیونهای خدماتی محسوب می‌شوند.

با توجه به تعاریف بالا در مورد کمیسیونهای تخصصی مجلس، عضویت نمایندگان در هر یک از آنها علاوه بر تأثیری که در تصمیم‌گیریهای کلان و در سطح ملی دارد، بر تغییر شرایط محلی اعم از استان یا حوزه انتخابیه نیز مؤثر است. به جز عضویت در کمیسیونهای حقوقی که کمتر به امور خرد در سطوح استان یا حوزه انتخابیه ربط پیدا می‌کند، عضویت در سایر کمیسیونها می‌تواند تأثیر بسزایی در تحولات حوزه انتخابیه داشته باشد. البته برخورداری از تخصص، توانایی‌های فردی و وابستگی‌های جناحی نیز به شدت در تخصیص منابع خاص به حوزه انتخابیه نقش دارد. چنانچه نماینده‌ای دانشگاهی باشد و در کمیسیون فرهنگ و آموزش عالی مجلس نیز عضو شده باشد و وابسته به جناح اکثریت مجلس نیز باشد و در عین حال مجلس نیز با دولت یکدست باشد، در چنین شرایطی به راحتی سرازیر نمودن امکانات بودجه‌ای در این بخش برای حوزه انتخابیه امکانپذیر است. در مقابل نماینده‌ای که به عضویت کمیسیونی درآمده که در آن تخصصی ندارد و در عین حال متعلق به هیچ جناحی در مجلس نیست، کمتر قادر به تخصیص بودجه‌هایی خاص به حوزه انتخابیه خویش است و بالطبع تأثیر وی در مرکز قانونگذاری برای بهبود بخشیدن به حوزه انتخابیه خویش کمتر است.

حال عضویت نمایندگان استان همدان را در کمیسیونهای تخصصی مجلس طی دوره‌های اول تا پنجم مورد بررسی قرار می‌دهیم. از مجموع ۴۵ نماینده این استان طی دوره‌های اول تا پنجم مجلس شورای اسلامی، ۲۳ نماینده در کمیسیونهای خدماتی عضویت داشته‌اند، ۱۰ نفر در کمیسیونهای حقوقی عضو بوده‌اند، ۸ نفر در کمیسیونهای اقتصادی و ۴ نفر در کمیسیونهای فرهنگی آموزشی عضویت داشته‌اند. از ۴ نماینده عضو در کمیسیونهای فرهنگی آموزشی ۳ نفر در دوره اول^۴

و ۱ نفر در دوره سوم عضو این کمیسیونها بوده‌اند^۵ و در دوره‌های دوم، چهارم و پنجم هیچ نماینده‌ای از استان همدان به عضویت در کمیسیونهای فرهنگی آموزشی در نیامده است. تأثیر نبود نماینده در ۳ دوره مجلس به ویژه دوره‌های چهارم و پنجم در کمیسیونهای فرهنگی آموزشی تأثیر عمیقی در امور آموزشی به ویژه آموزش عالی در این استان گذاشته است. چه آموزش عالی دولتی و چه غیر دولتی در این استان در نوعی محرومیت به سر می‌برد و کم توجهی به دانشگاهها در این استان در مقایسه با استانهای دیگر دیده می‌شود. در مقابل حضور ۲۳ نماینده در کمیسیونهای خدماتی مجلس به ویژه از دوره دوم به بعد تأثیر مطلوبی را بر چهره حوزه‌های انتخابیه گذاشته و سازگاری مردم با روند توسعه در سطوح محلی را آشکار می‌سازد. ۳، ۶، ۵، ۸، ۱۰، ۱۳.

حضور نمایندگان استان همدان در کمیسیونهای تخصصی مجلس (به درصد)

حضور ۱۸ نماینده استان در کمیسیونهای حقوقی و اقتصادی که عمدتاً به امور کلی و کلان رسیدگی می‌کنند و تأثیر مستقیمی برای تغییر شرایط در حوزه‌های انتخابیه ندارند، این استان را از قابلیت‌های خویش در ارتباط با بهره‌وری از قدرت پارلمانی کمتر برخوردار نموده است. به خصوص که از میان دو نوع کمیسیون مذکور عضویت نمایندگان این استان در کمیسیونهای اقتصادی از دوره سوم به بعد روبه کاهش نهاده است و در هر یک از دو دوره چهارم و پنجم تنها ۱ نماینده از این استان در کمیسیونهای اقتصادی حضور داشته است. ۱۲، ۱۳.

جدول شماره ۱- عضویت نمایندگان استان همدان در کمیسیونهای تخصصی
در دوره‌های اول تا پنجم به تفکیک دوره

نوع کمیسیون	دوره پنجم (نفر)	دوره چهارم (نفر)	دوره سوم (نفر)	دوره دوم (نفر)	دوره اول (نفر)
حقوقی	۲	۴	۰	۱	۳
آموزشی	۰	۰	۱	۰	۳
خدماتی	۶	۴	۶	۵	۲
اقتصادی	۱	۱	۲	۳	۱

یک بررسی جزئی‌تر بر روی حوزه انتخابیه همدان یعنی مرکز استان نشان می‌دهد که از مجموع ۱۰ نماینده این شهرستان طی ۵ دوره مجلس شورای اسلامی ۴ نماینده در کمیسیونهای حقوقی، ۴ نماینده در کمیسیونهای خدماتی و ۲ نماینده در کمیسیونهای اقتصادی حضور داشته‌اند. در حالی که در کمیسیونهای فرهنگی آموزشی هیچ نماینده‌ای از این شهرستان تاکنون حضور نیافته است. ۲ همچنین از ۴ نماینده‌ای که در کمیسیونهای خدماتی حضور داشته‌اند، دو نماینده در کمیسیونهای دفاعی و سیاست خارجی عضویت داشته‌اند که هر دو کمیسیون نیز در عین حال که ماهیت خدماتی دارند لیکن کمتر در سیاستگذاریهای محلی نقش دارند و عضویت در آنان قدرت مانور کمتری را برای تخصیص امکانات توسط نماینده به حوزه انتخابیه می‌دهد. ۱۱، ۱۳.

در مجموع ۱ نماینده در دوره سوم و ۱ نماینده در دوره چهارم از این شهرستان در آن دسته از کمیسیونهای خدماتی حضور داشته‌اند که جذب و تخصیص امکانات بیشتری را مقدور می‌ساخته است.

در میان حوزه‌های استان همدان نمایندگان شهرستان نهاوند طی ۴ دوره در کمیسیونهای خدماتی و نمایندگان بهار و کبودرآهنگ در ۳ دوره در این نوع کمیسیونها حضور داشته‌اند که نسبت به سایر حوزه‌ها بیشترین میزان حضور در

کمیسیونهای خدماتی است. و برآیند آن به طور معمول توسعه یافتگی بیشتر نسبت به سایر حوزه‌های استان است.

رابطه میان حضور نمایندگان هر شهرستان در کمیسیونهای تخصصی مجلس با میزان توسعه یافتگی آن شهرستان طی بیست سال اول نظام جمهوری اسلامی مبحث علمی قابل بررسی است که انجام آن به اساتید و دانشجویان جغرافیا توصیه می‌گردد.

نفوذ جناح‌های سیاسی در استان همدان

از آغاز شکل‌گیری نظام جمهوری اسلامی، موضوع انتخابات پارلمانی به عنوان یکی از مولفه‌های جمهوریت مطرح شد و در پی قوام یافتن پایه‌های نظام در شورای انقلاب و به دنبال آن مجلس خبرگان اولین انتخابات مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۵۸ انجام یافت و تا سال ۱۳۷۴ ملت ایران ۵ دوره انتخابات را پشت سر گذاشت. در سراسر دوره‌های اول تا پنجم که هنوز احزاب به صورت امروزی به وجود نیامده بود، دو جریان عمده و سازماندهی شده سیاسی؛ یکی جامعه روحانیت مبارز و دیگری مجمع روحانیون مبارز نقش موثری در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیریهای انتخاباتی در سراسر کشور داشتند. در کنار این دو گروه عمده سیاسی، مستقلین به عنوان نیروهای سوم و ملی مذهبی‌ها به عنوان چهارمین گروه نقش محدودتر داشتند. عمر جریان ملی مذهبی صرفاً به دوره اول منحصر شد.

مجمع روحانیون مبارز نیز از دوره دوم به بعد از جامعه روحانیت جدا و به عنوان جریان سیاسی مستقل و نیرومندی مطرح شد. مستقل‌ها از همان دوره اول بنا به نفوذ و اعتبار محلی که داشتند برای نمایندگی مجلس انتخاب می‌شدند و متناسب با شرایط محلی گاه تا آخر مستقل مانده و یا جذب یکی از دو گروه سیاسی کشور می‌شدند و پدیده چرخش جناحی نماینده در حوزه انتخابیه آنها مطرح

می شد.

یک بررسی جامع در مورد نفوذ گروه‌های عمده سیاسی کشور در ۵ دوره مجلس شورای اسلامی نشان داد که استانهای پیرامونی بیشتر گرایش به نمایندگان مستقل دارند و این تمایل به ویژه در استانهای حاشیه‌ای با محرومیت عمیق‌تر و فاصله بیشتر از مرکز، مثل سیستان و بلوچستان یا کردستان به وضوح مشاهده می‌شود. در مقابل مردم استانهای داخلی بیشتر تحت تأثیر جریانهای سیاسی کشور بودند.

چشم انداز انتخابات پارلمانی در ایران رابطه میان موقعیت جغرافیایی هر حوزه با نفوذ گروه‌های عمده سیاسی را به خوبی نشان می‌دهد. حوزه‌های با بیش از یک نماینده به ویژه مراکز استانها مورد توجه بیشتر جامعه روحانیت مبارز طی این ۵ دوره بوده است و بیشتر نمایندگان در این حوزه‌ها منتسب به جناح روحانیت بوده‌اند؛ حوزه‌هایی که دچار دغدغه‌های قومی و قبیله‌ای بوده و دلمشغولی آنان عمدتاً در تقویت هویت محلی خویش است رقابت میان مستقلین شدید و نهایتاً نیز نمایندگان مستقل رای آورده‌اند.

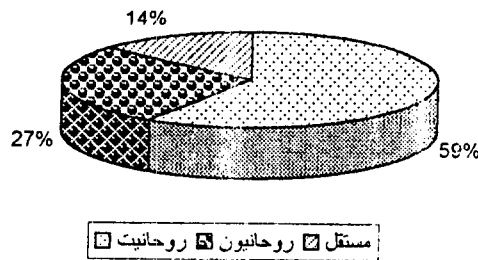
استان همدان و حوزه‌های آن به لحاظ موقعیت جغرافیایی اش استانی پیرامونی قلمداد نمی‌شود، هر چند در همسایگی کرمانشاه یکی از استانهای پیرامونی واقع شده است. از طرفی در برخی حوزه‌های این استان رقابت میان اقوام فشرده است و نماینده در اینگونه حوزه‌ها باید حتی المقدور استقلال خود را از جناح‌های سیاسی نشان دهد؛ چرا که آگاهی نسبت به وابستگی وی به هر یک از جناح سیاسی کشور، قوم دیگر را به وابستگی به جناح مقابل ترغیب می‌کند. پرنفوذترین جناح سیاسی طی دوره‌های اول تا پنجم، جامعه روحانیت مبارز بوده است.

از مجموع ۴۵ نماینده این استان طی دوره اول تا پنجم، ۲۶ نماینده منتسب به جناح روحانیت بوده‌اند. بیشترین نفوذ این جناح در دوره دوم با ۸ نماینده از مجموع ۹ نماینده استان و کمترین نفوذ این جناح در دوره سوم تنها ۳ نماینده بوده است. مجمع روحانیون مبارز که به آن جناح چپ نیز اطلاق می‌شود با مجموع ۱۲

نماینده در ۵ دوره در مرتبه بعدی قرار دارد. بیشترین تعداد نماینده متعلق به این گروه در دوره سوم با ۵ نماینده و کمترین آن در دوره دوم با ۱ نماینده است و در دوره اول نیز به دلیل جدا نشدن این دو گروه از یکدیگر نماینده‌ای از مجمع روحانیون مطرح نیست. وجود ۷ نماینده مستقل در استان همدان که بیشترین آنان در دوره اول مجلس شورای اسلامی بوده‌اند، نشان دهنده توجه مردم برخی از حوزه‌های این استان به مستقلین است.

در میان حوزه‌های این استان مردم شهرستان تویسرکان بیش از دیگر حوزه‌ها به نمایندگان مستقل توجه داشته‌اند.

دو شهر همدان و ملایر در هر ۵ دوره انتخابات به شدت مورد توجه جامعه روحانیت یا جریان موسوم به جناح راست بوده است، به نحوی که از ۱۰ نماینده هر یک از حوزه‌های همدان و ملایر طی ۵ دوره در هر حوزه ۷ نماینده و در مجموع ۱۴ نماینده منتسب به جناح روحانیت بوده‌اند.

نمودار شماره ۲ گرایش سیاسی نمایندگان استان همدان در دوره‌های اول تا پنجم

(به درصد)

در حوزه نهاوند از ۵ نماینده این حوزه ۴ نماینده منتسب به روحانیت بوده‌اند. به عبارتی هر سه حوزه همدان، ملایر و نهاوند از حوزه‌های مطلوب جناح راست در استان همدان است و $\frac{11}{46}$ نمایندگان این جناح از این سه حوزه بوده‌اند. شهرستان

اسدآباد کمترین تمایل را به نامزدهای جناح روحانیت طی ۵ دوره داشته است و از دوره سوم به بعد به نامزدهای جناح چپ روی آورده است. رقابت میان دو جناح در رزن بسیار شدید است و به نظر می‌رسد گرایش مردم به نمایندگان این دو جناح برابر باشد، به طوری که طی ۵ دوره رقابت بین دو جناح روحانیت و روحانیون هر بار یکی را انتخاب نموده‌اند. تنوع در انتخاب نمایندگان در حوزه بهار و کبودرآهنگ، نشان از عدم توجه مردم این حوزه به معیار جناحی بودن است و بیشتر موضوعات محلی و قبیله‌ای در انتخاب نماینده تأثیرگذار است. مردم حوزه تویسرکان نیز صرفنظر از اینکه چه کسی متعلق به چه جناحی است نماینده را براساس معیارهای محلی و نیازهای منطقه انتخاب می‌کنند^{۱۴}.

نتیجه:

با توجه به مطالب فوق این نتیجه حاصل می‌شود که:

- ۱ - نظر به اینکه شهرستان اسدآباد مناسبترین پایگاه برای مجمع روحانیون است و در همسایگی در حوزه کبودرآهنگ و تویسرکان قرار گرفته که در آنها انتخاب نماینده صرفنظر از مسائل سیاسی انتخاب می‌شود. چنانچه نیازهای محلی این حوزه توسط نماینده منتسب به روحانیون پاسخ داده شود، علاوه بر اینکه به عنوان یک پایگاه مطلوب برای این جناح تبدیل می‌شود دو حوزه مجاور را نیز به نفع این جناح تحت تأثیر قرار خواهد داد.
- ۲ - سه پایگاه همدان، ملایر و نهاوند پایگاههایی مطلوب برای جامعه روحانیت است. حضور سه نماینده منتسب به این جناح در حوزه مجاور یعنی رزن نیز آن را به صورت حوزه‌ای مناسب برای فعالیت این جناح در آورده است. چنانچه نمایندگان این جناح در هر سه حوزه به حجم فعالیت‌های محلی بيفزایند، هر چهار حوزه را تا سالها برای خود حفظ خواهند کرد. حضور نمایندگان این جناح در کمیسیونهای خدماتی و آموزشی - فرهنگی در محافظت آراء مردم بسیار تأثیرگذار است.

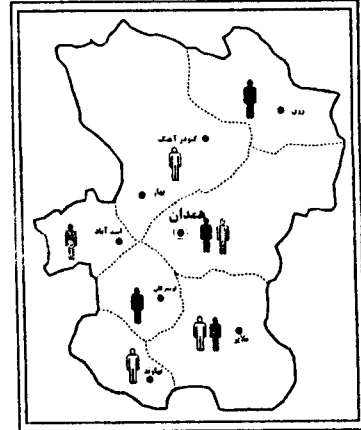
۳- فقدان حضور مستمر نمایندگان این استان در کمیسیونهای فرهنگی و آموزشی، به ویژه نمایندگان شهرستانهای همدان و ملایر این استان را از بُعد آموزشی از سایر استانهای هم وزن خود عقب رانده است.

۴- حضور نمایندگان این استان در کمیسیونهایی که عمدتاً در معرض تصمیم گیریهای کلان کشوری است، توجه آنان را از موضوعات محلی کم نموده و در نتیجه مردم از قدرت پارلمانی کمتری برای پیشبرد امور خود برخوردارند.

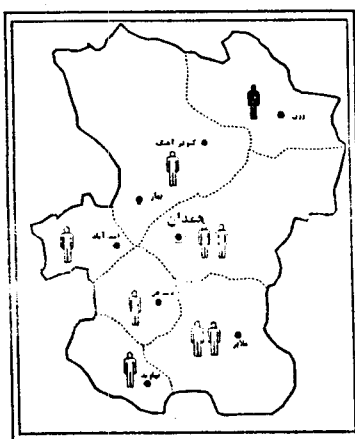
۵- در مقایسه با سایر استانها میزان مشارکت مردم حوزههای انتخابیه استان همدان در انتخابات پارلمانی چندان چشمگیر نیست که علل و عوامل آن در طرحی جامعه شناسانه قابل بررسی است.

نکته ۲- پراکنش جغرافیایی گرایشات سیاسی نمایندگان استان همدان در پنج دوره مجلس شورای اسلامی

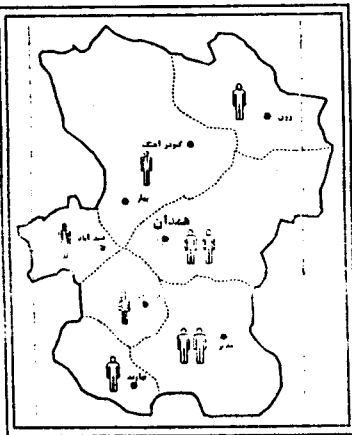
والدای حمراییان گرایشات سیاسی نمایندگان استان همدان در دومین دوره مجلس شورای اسلامی

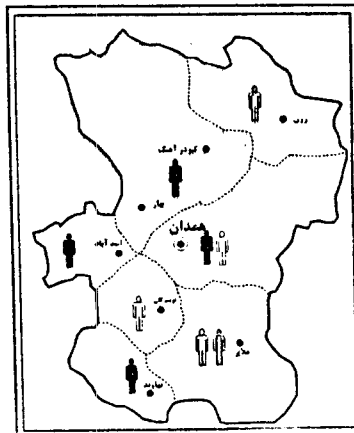
والدای حمراییان گرایشات سیاسی نمایندگان استان همدان در سومین دوره مجلس شورای اسلامی

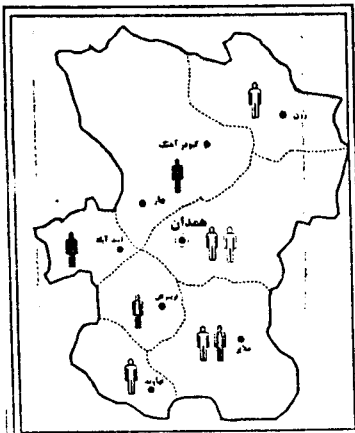
والدای حمراییان گرایشات سیاسی نمایندگان استان همدان در اولین دوره مجلس شورای اسلامی

والدای حمراییان گرایشات سیاسی نمایندگان استان همدان در پنجمین دوره مجلس شورای اسلامی

والدای حمراییان گرایشات سیاسی نمایندگان استان همدان در چهارمین دوره مجلس شورای اسلامی

شمال

علامه راهنما

	روحانیون
	روحانیت
	مستقل
	لیبرال
	حد استان
	حد شهرستان
	مرکز استان
	مرکز شهرستان

منابع:

- ۱- اسامی نمایندگان مجلس شورای اسلامی از آغاز مشروطیت تا دوره ۲۴ قانون گذاری و نمایندگان مجلس سنا در هفت دوره تقنینیه از ۱۲۵۰۸ تا ۲۵۳۶، بی تا، بی نا.
- ۲- پیشگامی فرد، زهرا، جغرافیای انتخابات پارلمانی در ایران، جلد ۲۴، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، تهران، ۱۳۷۹، صص ۹۵، ۹۲، ۸۹، ۸۶، ۸۳ و ۲۴.
- ۳- مجلس شورای اسلامی، آشنایی با مجلس شورای اسلامی (کارنامه ۱۳۶۱)، چاپ بهمن، صص ۳۰۵ و ۲۹۳.
- ۴- مجلس شورای اسلامی، بهار ۱۳۶۴، نگرشی به اولین دوره مجلس شورای اسلامی، چاپ افست، صص ۲۵۷، ۲۵۶، ۲۳۳، ۲۳۲، ۲۱۹ و ۲۱۸.
- ۵- مجلس شورای اسلامی، مهر ۱۳۶۴، معرفی نمایندگان دومین دوره مجلس شورای اسلامی، چاپ بهمن، صص ۱۵۱ و ۳.
- ۶- مجلس شورای اسلامی، بهمن ۱۳۶۷، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره دوم، سال چهارم، صص ۱۰۸ و ۸۲ و ۷۵.
- ۷- مجلس شورای اسلامی، اردیبهشت ۱۳۶۸، معرفی نمایندگان دوره سوم مجلس شورای اسلامی، چاپ بهمن، صص ۹۵.
- ۸- مجلس شورای اسلامی، بهمن ۱۳۶۹، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره سوم - سال دوم، چاپ مجلس شورای اسلامی، صص ۹۹، ۹۱، ۷۱، ۳۳، ۵۰ و ۳۷.
- ۹- مجلس شورای اسلامی، بهمن ۱۳۷۱، معرفی نمایندگان دوره چهارم مجلس شورای اسلامی، چاپ بهمن، صص ۱۲۰.
- ۱۰- مجلس شورای اسلامی، اردیبهشت ۱۳۷۳، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره چهارم، سال اول، چاپخانه مجلس شورای اسلامی، صص ۱۰۸، ۸۹، ۸۵ و ۷۴.
- ۱۱- مجلس شورای اسلامی، آبان ۱۳۷۳، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره چهارم، سال دوم، چاپخانه مجلس شورای اسلامی، صص ۷۸.
- ۱۲- مجلس شورای اسلامی، آبان ۱۳۷۴، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره چهارم، سال سوم، چاپخانه مجلس شورای اسلامی، صص ۵۶.
- ۱۳- مجلس شورای اسلامی، آبان ۱۳۷۵، معرفی نمایندگان دوره پنجم مجلس شورای اسلامی، چاپ بهمن، صص ۱۱۵.
- ۱۴- مجلس شورای اسلامی، آذر ۱۳۷۶، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره پنجم، سال اول، اداره تبلیغات و انتشارات، صص ۱۱۴، ۱۰۹، ۱۰۱ و ۹۳.
- ۱۵- مجلس شورای اسلامی، دی ۱۳۷۷، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره پنجم سال دوم، چاپخانه مجلس شورای اسلامی، صص ۳۹.
- ۱۶- وزارت کشور، ۱۳۷۳، معاونت سیاسی و اجتماعی دفتر انتخابات در جمهوری اسلامی ایران فهرست اسامی و مشخصات داوطلبان نمایندگی دوره اول مجلس شورای اسلامی، جلد چهارم، صص ۹.